

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของสังคม ถ้าสังคมใดขาดการศึกษา ไม่ว่าจะ เป็นในระบบหรือนอกระบบก็ตามสังคมนั้นก็จะมีแต่ความล้าหลัง แต่ถาสังคมใด มีการจัดการศึกษาดีสังคมนั้นก็จะมี ความเจริญก้าวหน้า ดังนั้นในกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี 2517 จึงได้กำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐไว้ว่า "รัฐพึงส่งเสริมและ บำรุงการศึกษาอบรม การจัดระบบการศึกษาอบรม เป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะ สถาน ศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ" ¹

กิจกรรมการศึกษามีภาระกิจมากมาย จึงต้องแบ่งการศึกษาออกเป็นระดับต่าง ๆ และมีหลายกระทรวงร่วมกันรับผิดชอบ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นกระทรวงที่มีหน้าที่โดยตรง และรับผิดชอบมากกว่ากระทรวงอื่น ๆ เนื่องจากการมีภาระกิจมากมายดังกล่าวแล้ว กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้รวบรวมเอางานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันจัดเข้าไว้ในหมวดหมู่ เดียวกัน แล้วจำแนกงานออกเป็น กรม กอง และแผนกต่าง ๆ การนิเทศการศึกษา จึงเป็นงานกลุ่มหนึ่งของการศึกษาที่ได้จัดไว้อย่างมีระบบระเบียบ เพื่อช่วยพัฒนาการศึกษา ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญดังกล่าวแล้ว

กรมสามัญศึกษาได้เห็นความสำคัญของงานนิเทศการศึกษาจึงได้จัดตั้ง หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษาขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2497 ² โดยกรมได้พิจารณา

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 (กรุงเทพฯ : คูณพินอักษรกิจ, 2517), หน้า 33.

² หน่วยศึกษานิเทศก์, กรมสามัญศึกษา คู่มือนิเทศการศึกษาภาคปฏิบัติ (พระนคร : วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2512), หน้า 1.

เห็นว่า มีความจำเป็นในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาระดับอนุบาล ประถมศึกษา ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมให้มีความมาตรฐานสูงขึ้น³ และเพื่อต้องการสร้างเจ้าหน้าที่ทางวิชาการของกรมขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากกรมสามัญศึกษามีโรงเรียนหลายประเภทและจำนวนมาก เจ้าหน้าที่ของกรมจึงต้องทำงานด้านการบริหาร การเงิน และธุรการ เกือบไม่มีเวลาทำงานทางด้านวิชาการทำให้คุณภาพของการศึกษาลดลง⁴

การประสบปัญหาทางด้านการศึกษาในนี้มีแต่เฉพาะส่วนกลางเท่านั้น ส่วนภูมิภาค ศึกษาธิการจังหวัดก็ประสบปัญหาอย่างเดียวกัน⁵ ดังนั้นใน พ.ศ.2500 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้อนุมัติให้กรมสามัญศึกษาแต่งตั้งศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัด และในปี พ.ศ.2503 ตั้งศึกษานิเทศก์เขตชั้น 12 เขต⁶ เพื่อช่วยเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร เป็นกำลังของจังหวัดและเขตในด้านวิชาการ และเป็นตัวแทนของศึกษานิเทศก์กรม⁷

จากประวัติความเป็นมาจะเห็นได้ว่า ศึกษานิเทศก์ที่สังกัดกรมสามัญศึกษามี 2 ระดับคือ ศึกษานิเทศก์ส่วนกลางซึ่งได้แก่ศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา ส่วนอีกระดับหนึ่งคือศึกษานิเทศก์ส่วนภูมิภาคซึ่งได้แก่ศึกษานิเทศก์เขตกับศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัด เพื่อมิให้ทำหน้าที่ซ้ำซ้อนกัน กรมสามัญศึกษาจึงได้กำหนดหน้าที่ของศึกษานิเทศก์แต่ละระดับขึ้น สำหรับหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัดนั้นได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตลอดมา

⁴ หน่วยศึกษานิเทศก์, กรมสามัญศึกษา คู่มือนิเทศการศึกษา 2508 (พระนคร : วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2511), หน้า 1.

⁵ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน

⁶ หน่วยศึกษานิเทศก์, คู่มือนิเทศการศึกษาระดับภูมิภาคปฏิบัติ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน

⁷ หน่วยศึกษานิเทศก์, คู่มือนิเทศการศึกษา 2508 เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน

และครั้งหลังสุดได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบไว้ดังนี้

1. นิเทศการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาและโรงเรียนประถมศึกษาอื่น ๆ ในจังหวัด
 2. ควบคุมและส่งเสริมมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา
 3. จัดประชุมอบรมครูในระดับจังหวัด ให้ความช่วยเหลือในการจัดประชุมอบรมครูระดับอำเภอ กลุ่มโรงเรียน และให้ความช่วยเหลือตามคำขอ
 4. ผลิตและเผยแพร่เอกสารทางวิชาการที่จำเป็นภายในจังหวัด
 5. ประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด
 6. ศึกษาคนควาทดลองวิจัยด้านการปฏิบัติงานทางวิชาการ ระดับจังหวัด
 7. จัดทำและปรับปรุงโครงการสอนระดับจังหวัด
 8. เสนอแนะและให้คำปรึกษาแก่เจ้าหน้าที่บริหารการศึกษาทางคานวิชาการ ประสานงานระหว่างศึกษานิเทศก์ ครู เจ้าหน้าที่บริหารการศึกษา และหน่วยงานอื่น ๆ⁸ และตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยระเบียบข้าราชการครู พ.ศ.2518⁹ ซึ่งใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2518 เป็นต้นไป ได้แบ่งตำแหน่งศึกษานิเทศก์ออกเป็น ศึกษานิเทศก์ 1 ศึกษานิเทศก์ 2 และศึกษานิเทศก์ 3 ซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบ และคุณสมบัติสำหรับตำแหน่งแตกต่างกัน แต่ลักษณะงานที่ปฏิบัติคล้ายคลึงกัน คือ¹⁰
1. ช่วยเหลือสถานศึกษาทุกระดับในการแก้ปัญหาทางคานวิชาการที่สถานศึกษา กำลังประสบอยู่ เช่น ปัญหานักเรียนซ้ำชั้น ปัญหาการสอนของครู ปัญหาหลักสูตร คำราเรียน

⁸ กรมสามัญศึกษา, รายงานประจำปี 2513 (พระนคร : ศุภสภาดาตพรวา, 2514), หน้า 68 - 69.

⁹ กรมสามัญศึกษา, บันทึกการนิเทศการศึกษา 2519 (กรุงเทพฯ : กรมสามัญศึกษา, 2518), หน้า 51 - 52.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน หน้า 68 - 70.

ต่อมาเมื่อระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัด และเขต (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2513 กำหนดอัตรากำลังศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัดจำนวน 12 คน โดยแยกหมวดวิชาพลานามัยออกจากศิลปศึกษา และให้เพิ่มหมวดวัดผลการศึกษา อีก 1 หมวด¹³

ทางด่วนสำนักงานศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัดนั้น กรมสามัญศึกษาก็ได้พยายาม ทุกวิถีทางที่จะให้มีความสะดวกสบายในการปฏิบัติงาน โดยให้มีสถานที่ที่กว้างขวางและ ติดต่อกับหน่วยงานอื่น ๆ ได้สะดวก แต่ก่อนนั้นสำนักงานศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัด ได้ใช้สถานที่ของโรงเรียนปรับปรุง แต่ต่อมามีปัญหา เช่น โรงเรียนต้องการสถานที่ สำหรับนักเรียน งานนิเทศการศึกษาที่ต้องติดต่อบริษัทงานกับศึกษาธิการจังหวัด เป็นประจำ ดังนั้นหน่วยศึกษานิเทศก์จึงต้องย้ายออกจากโรงเรียนปรับปรุงไปตั้ง สำนักงานที่อื่น จากการสำรวจพบว่า สำนักงานศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัดตั้งอยู่ใน สถานที่ต่าง ๆ กัน คือ อยู่ในโรงเรียนปรับปรุง 31 แห่ง ตั้งอยู่เป็นเอกเทศ 12 แห่ง อยู่ร่วมกับศึกษาธิการจังหวัดและเป็นเอกเทศ 18 แห่ง และอยู่ร่วมกับศึกษาธิการจังหวัด ในศาลากลางจังหวัด 10 แห่ง¹⁴

สำหรับทางคานงงบประมาณนั้นกรมสามัญศึกษาได้พยายามเพิ่มงบประมาณ การนิเทศและคำวัสดุให้เพียงพอ¹⁵ ทางคานอุปกรณครุภัณฑ์พยายามที่จะจัดให้ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ¹⁶

¹³ กรมสามัญศึกษา, รายงานประจำปี 2513 เรื่องเดิม หน้า 69.

¹⁴ หน่วยศึกษานิเทศก์, คู่มือนิเทศการศึกษาภาคปฏิบัติ เรื่องเดิม หน้า 7.

¹⁵ หน่วยศึกษานิเทศก์, คู่มือนิเทศการศึกษาภาคปฏิบัติ เรื่องเดิม หน้า 11.

¹⁶ หน่วยศึกษานิเทศก์, คู่มือนิเทศการศึกษาภาคปฏิบัติ เรื่องเดิม หน้า 12.

ทางคุณภาพของศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาได้พยายามปรับปรุง เพื่อให้
ศึกษานิเทศก์เป็นผู้นำทางด้านการจัดการและปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
จึงได้กำหนดคุณสมบัติของศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัดไว้ว่า 17

1. ต้องเป็นข้าราชการครู
2. ต้องมีวุฒิสามัญสอบไล่ได้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่าและต้องมีวุฒิ
ทางการศึกษาปริญญาตรี
3. ต้องมีเวลาทำการสอนในชั้นประถมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษามาแล้ว
ไม่น้อยกว่า 2 ปี

นอกจากการกำหนดคุณสมบัติในการคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นศึกษานิเทศก์ดังกล่าว
แล้ว กรมสามัญศึกษาก็ยังพยายามให้ศึกษานิเทศก์มีความรู้ความสามารถทันสมัยอยู่เสมอ
โดยจัดอบรมศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัดและเขตเป็นรุ่น ๆ รุ่นละ 45 วัน ปัจจุบันอบรมได้
เป็นจำนวน 16 รุ่น นอกจากนั้นก็ยังเปิดการอบรมระยะสั้นเพื่อให้ความรู้กับศึกษานิเทศก์
หมวดวิชาต่าง ๆ เป็นประจำ และยังเปิดโอกาสให้ศึกษานิเทศก์ได้ศึกษาต่อโดยทุน
ประเภท ก และ ข ทั้งระดับปริญญาตรีและโท

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า กรมสามัญศึกษาได้พยายามอย่างยิ่งที่จะปรับปรุง
งานนิเทศการศึกษาในส่วนภูมิภาค ระดับจังหวัดโดยปรับปรุงทั้งสถานะแวดล้อมในการ
ปฏิบัติงานและคุณภาพ อย่างไรก็ตามยังมีข้อข้อบกพร่องให้รู้ว่าการนิเทศการศึกษายังไม่
บรรลุผลตามเป้าหมายเท่าที่ควร ข้อข้อบกพร่องเหล่านั้นได้แก่

1. จำนวนนักเรียนชั้นในแต่ละปีมีไต่ลดลง แต่มีลักษณะชั้น ๆ ลง ๆ
เหมือนกับว่าไม่ได้ควบคุมแต่อย่างใด เช่น ในปี 2513 มีนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ทุกสังกัดซ้ำชั้นร้อยละ 15.10¹⁸ ในปี 2514 ซ้ำชั้นร้อยละ 13.85¹⁹ และ
ในปี 2515 ซ้ำชั้นร้อยละ 15.67²⁰

2. ทางด้านคุณภาพของการศึกษา ผู้ที่จบชั้น ป.4 ไปแล้ว นำความรู้ความ
สามารถไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้เพียงร้อยละ 67 อีกร้อยละ 33 มีความรู้ไม่ถึงชั้น ป.4²¹
และจากการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เมื่อเทียบกับหลักสูตร
ในวิชาภาษาไทย เลขคณิต และวิทยาศาสตร์ วิชาใช้เกณฑ์ 50 % เป็นเครื่องตัดสิน
ก็พบว่านักเรียนมากกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และ
ถึงแม้ว่าผลสัมฤทธิ์วิชาเลขคณิต วิทยาศาสตร์ จะสูงกว่าภาษาไทย แต่ก็ยังอยู่ในเกณฑ์
ไม่น่าพอใจตามที่หลักสูตรได้วางไว้ และถ้าตัดสินเป็นรายวิชาโดยใช้เกณฑ์ 50 %
ก็จะมีนักเรียนตกทั้งสามวิชาระหว่างร้อยละ 43 - 63 ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนมากเกินไป²²

¹⁸ กรมสามัญศึกษา, รายงานประจำปี 2513 เรื่องเดิม หน้า 146.

¹⁹ กรมสามัญศึกษา, รายงานประจำปี 2514 (กรุงเทพฯ :
คุรุสภาลาดพร้าว, 2516), หน้า 134.

²⁰ กรมสามัญศึกษา, รายงานประจำปี 2515 (กรุงเทพฯ :
คุรุสภาลาดพร้าว, 2517), หน้า 220.

²¹ กรมสามัญศึกษา, สภาพการหนังสือของผู้จบประณปีที่ 4 (พระนคร :
คุรุสภาลาดพร้าว, 2512), หน้า 40.

²² กรมสามัญศึกษา, ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง
เมื่อเทียบกับหลักสูตร (พระนคร : คุรุสภาลาดพร้าว, 2511), หน้า 29 - 30.

นอกจากนั้นผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในวิชาสังคมศึกษา พละนาฏย และ ศิลปศึกษายังอยู่ในระดับต่ำไม่น่าพอใจและมีความรู้ค่อนข้างต่ำ²³

3. จากรายงานผลการประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ยังพบสิ่ง บกพร่องที่ควรปรับปรุงคือ²⁴ ทางด้านอาคารสถานที่ควรปรับปรุงห้องสุขาให้เพียงพอ สะอาดและเป็นสัดส่วน ห้องทัศนศึกษาชายหญิงโรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มี ห้องวิทยาศาสตร์ หรือมุมวิทยาศาสตร์ โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มี ทางด้านการเรียนการสอนโรงเรียน ไม่ใส่ใจทรัพยากรธรรมชาติมาประกอบการเรียนการสอน การทำสมุดประจำชั้นและ สมุดรายงานยังไม่เป็นปัจจุบัน การจัดบริการและร่วมมือกับชุมชนควรปรับปรุงให้ นักเรียนได้รับการปลูกฝังจิตสำนึกเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันโรคตามที่อนามัยกำหนด ควรปรับปรุง สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและบุคคลากร

4. ปัญหาทางการเรียนการสอน จากการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความรู้ค่อนข้างต่ำในวิชาสังคมศึกษา พละนาฏย และศิลปะศึกษา เพราะครูไม่ได้สอน หรือสอนแต่ไม่กว้างขวาง วิชาพละนาฏยไม่ค่อยได้สอนปล่อยให้เด็กเล่นกันตามลำพัง ในสนาม ส่วนวิชาศิลปะศึกษานักเรียนร้องเพลงได้เองจากวิทยุ มีเพียงส่วนน้อยที่ครูสอน และนักเรียนร้องเพลงที่ครูสอนได้²⁵ นอกจากนี้ยังพบว่าครูสอนไม่ครบตามตารางสอน ที่กำหนดไว้ สอนพฤติกรรมจำเจ สอนเพื่อสอบมากกว่าเพื่อความรู้ความเข้าใจ²⁶

²³ กรมสามัญศึกษา, ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เมื่อเทียบกับหลักสูตร ตอนสอง (พระนคค : การศึกษา, 2513), หน้า 17.

²⁴ กองการประถมศึกษา, กรมสามัญศึกษา รายงานผลการประเมิน มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาประจำปีการศึกษา 2515 (กรุงเทพฯ : ศุภสภาลาดพร้าว, 2517), หน้า 6 - 7.

²⁵ กรมสามัญศึกษา, ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนชั้น ป.1 ตอนสอง เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

²⁶ กรมวิชาการ, รายงานวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษาของกระทรวง ศึกษาธิการ พ.ศ. 2503 (กรุงเทพฯ : ศุภสภาลาดพร้าว, 2517), หน้า 42.

5. ปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร พบว่าครูมีปัญหาในเรื่องต่อไปนี้ หลักสูตรเขียนไว้ไม่ชัดเจนครุณาไปใช้ไม่ได้ สารระของหลักสูตรมิได้ให้แนวทางในการปฏิบัติแก่ครู ครูไม่เข้าใจบทบาทของตนในการใช้หลักสูตร ประมวลการสอนของ เขตการศึกษาและโครงการสอนของจังหวัดต่าง ๆ มิได้เป็นไปในทางที่ถูกที่ควร การสอนของครูยึดแบบเรียนเป็นที่พึ่ง โรงเรียนขาดคู่มือครูหนังสือแบบเรียนอุปกรณ์การสอนตามหลักสูตร จึงเป็นไปได้อย่าง คู่มือครูที่มีอยู่ก็ไม่ทันสมัย และวิชาต่าง ๆ ไม่มีแบบฝึกหัดที่พอจะใจเรียนรู้ฝึกฝนตนเองได้²⁷

6. ปัญหาการนิเทศ นิเทศในท้องถิ่นกันดารหรือห่างไกลน้อย บางแห่งตลอดเวลา 3 - 5 ปีไม่เคยมีใครไปเยี่ยมเลย โรงเรียนหลายร้อยหลายพันโรงเรียนไม่มีใครเหลียวแล ศึกษานิเทศก์ไม่มีโอกาสทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรก่อนที่จะทำการนิเทศ²⁸ และจากการวิจัยพบว่าผลการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ครูมีความรู้สึกว่าจะช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอนใคน้อย ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาได้ปานกลาง การแนะนำไม่ตรงตามความต้องการของครู ทัศนคติโดยทั่วไปของครูที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์มิได้เป็นไปในทางที่ดี²⁹ และศึกษานิเทศก์ยังมีความสับสนในบทบาทหน้าที่ของตน³⁰

27 เรื่องเดียวกัน หน้า 42 - 45.

28 เรื่องเดียวกัน หน้า 42 - 43.

29 ชีร เทพ ทองสถิตย์, "ความคิดเห็นของครูประถมศึกษาที่มีต่อการปฏิบัติของศึกษานิเทศก์" วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2515 (อัครสำเนา) หน้า ฉ.

30 วิจิต แซ่มแซ้ง, "ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาททางด้านวิชาการของศึกษานิเทศก์ประถมศึกษาประจำจังหวัด" วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2515 (อัครสำเนา) หน้า ฉ.

จากการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาการศึกษาพบว่า ศึกษาพิเศษฝ่าย
สามัญศึกษาประจำจังหวัดมีปัญหาต่าง ๆ คือ ขาดอัตรากำลังในหมวดต่าง ๆ ได้แก่
วัดผลการศึกษา ศิลปศึกษา หัตถศึกษา และการศึกษานานาชาติ การนิเทศฯ วิชาควสคูปกรณ์ที่จะ
อำนวยความสะดวก ศึกษาพิเศษฯ วิชาควสควญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ขาดงบประมาณ
ขาดอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้³¹ และในช่วงแผนการศึกษาฯ ระยะที่ 3 พ.ศ. 2515-2519
ได้พบว่า การนิเทศการศึกษายังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในท้องถิ่นก้นคันร เนื่องจาก
ขาดบุคลากร ขาดงบประมาณและการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ³²

ปัญหาทางการศึกษาคงที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยถือว่า เกิดจากองค์ประกอบ
หลายอย่างรวมทั้งองค์ประกอบทางด้านนิเทศการศึกษาด้วย และจากการที่ผู้วิจัยเคยปฏิบัติ
งานนิเทศการศึกษาพบว่า ศึกษาพิเศษฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัดจำแนกออกได้เป็น
2 พวก คือ กลุ่มที่พอใจจะปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาซึ่งแสดงให้เห็นโดยการกระทำหรือร่น
ในการปฏิบัติงาน ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งรู้สึกไม่พอใจในงานนิเทศการศึกษา โดยแสดง
พฤติกรรมในทางตรงกันข้ามคือ เป้าหมายที่จะปฏิบัติงาน มีการบ่นในเรื่องต่าง ๆ ที่
เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน การมาทำงานสาย ขาดงานหรือหนึ่งงาน ผู้ที่มีวุฒิสูงก็พยายามดิ้นรน
ไปปฏิบัติงานในสังกัดอื่น ๆ โดยการขอโอนหรือบางคนยอมลาออกโดยเสียอายุราชการ
หรือไปรับเงินเดือนในสังกัดอื่นต่ำกว่าขณะที่เป็นศึกษาพิเศษ ปัญหาและพฤติกรรมต่าง ๆ
ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ได้กระตุ้นให้ผู้วิจัยเกิดความต้องการที่จะศึกษาเกี่ยวกับงาน

³¹ หน่วยศึกษาพิเศษ, รายงานการวิเคราะห์ปัญหาการศึกษา
กรมสามัญศึกษา, 2515 (อัครสำเนา) หน้า 34 - 38.

³² คณะกรรมการดำเนินการศึกษาและร่างโครงการพัฒนาการศึกษา ระดับ
อนุบาลและประถมศึกษา, รายงานการประเมินผลงานทางการศึกษา ระดับอนุบาลและ
ประถมศึกษาในช่วงระยะแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2515-2519
มีนาคม 2518 (อัครสำเนา) หน้า 7.

นิเทศการศึกษา จึงได้กำหนดชื่อ เรื่องในการวิจัยครั้งนี้ว่า "ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัด" ผู้วิจัยคิดว่าการวิจัยเรื่องนี้จะมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงงานนิเทศการศึกษาในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัดได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่ทำให้ศึกษานิเทศก์พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้สึกพึงพอใจในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัดระหว่างกลุ่มย่อย (subgroup) ของกลุ่มตัวอย่างโดยมองจากตัวแปรต่าง ๆ คือ เพศ ระดับการศึกษา อายุ เวลาในการเป็นศึกษานิเทศก์ ความรู้ความสามารถในงานที่ปฏิบัติ ทักษะในการนิเทศ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และทัศนคติของครูที่มีต่อศึกษานิเทศก์

สมมุติฐานในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ตั้งสมมุติฐานไว้ว่า

1. องค์ประกอบที่ทำให้ศึกษานิเทศก์พึงพอใจในการปฏิบัติงานได้แก่ ลักษณะงาน ความมั่นคงและความก้าวหน้าของงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และหน้าที่ความรับผิดชอบ
2. องค์ประกอบที่ทำให้ศึกษานิเทศก์ไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานได้แก่ เงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล นโยบายของการนิเทศ การบริหาร สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ผลสัมฤทธิ์ของงาน การยอมรับนับถือในผลงาน และสถานภาพหรือเกียรติภูมิของตำแหน่ง

3. ความรู้สึกพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างศึกษาศึกษานิเทศกรกลุ่มต่าง ๆ ตามตัวแปรต่อไปนี้ เพศ ระดับการศึกษา อายุ จำนวนปีในการเป็นศึกษานิเทศกร มีหรือไม่มีทักษะในการนิเทศ สืบสนหรือไม่สืบสนในบทบาทหน้าที่ รับผิดชอบในหมวดวิชาที่ตรงหรือไม่ตรงกับความรู้ความสามารถ ทักษะคติของครูที่มีต่อศึกษานิเทศกรในทางดีหรือไม่ดี

ขอบเขตของการวิจัย

ตัวอย่างประชากรที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือศึกษานิเทศกรฝ่ายสามัญศึกษา ซึ่งปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาฝ่ายประถมศึกษาตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) ทั้งนี้เพื่อให้ได้ตัวแทนประชากรกระจายไปทุกเขตการศึกษา ส่วนศึกษานิเทศกรอื่น ๆ การวิจัยนี้ครอบคลุมไปไม่ถึง สำหรับแบบสอบถามความรู้สึกพึงพอใจในการปฏิบัติงานนั้นจะถามเฉพาะใน 11 องค์ประกอบเท่านั้น คือ ลักษณะงาน ความมั่นคงและก้าวหน้าของงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความรับผิดชอบ เงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล นโยบายของการนิเทศ การบริหาร สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ผลสัมฤทธิ์ของงาน การยอมรับนับถือในผลงาน และสถานภาพหรือเกียรติภูมิของตำแหน่ง

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ทำให้รู้ว่ามีองค์ประกอบใดบ้างที่ทำให้ศึกษานิเทศกรพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน
2. ทำให้รู้ว่าคุณรู้สึกพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันหรือไม่เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มย่อยของศึกษานิเทศกรที่เป็นกลุ่มประชากร
3. เป็นแนวทางในการปรับปรุงการนิเทศการศึกษาในอนาคต

คำจำกัดความของคำบางคำ

เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำบางคำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ตรงกัน จึงขอให้คำจำกัดความของคำแต่ละคำไว้ดังต่อไปนี้

ศึกษานิเทศก์ หมายถึง เจ้าหน้าที่ทางวิชาการฝ่ายประถมศึกษาที่ปฏิบัติงานประจำอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ หรือ ศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัดซึ่งสังกัดกรมสามัญศึกษา

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกรัก ชอบ สุขใจ เต็มใจ ยินดี หรือมีทัศนคติที่ดีของแต่ละบุคคลที่มีต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน

ความไม่พึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกไม่รัก ไม่ชอบ กระทบกระเทือนใจ หุ่กข์ใจ มีข้อขัดแย้ง มีความคับข้องใจ หรือมีทัศนคติที่ไม่ดีของแต่ละบุคคลที่มีต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของการปฏิบัติงาน

นโยบาย หมายถึง หลักการทั่วไปหรือแนวทางปฏิบัติอย่างกว้าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ ของกรมสามัญศึกษา หรือของหน่วยศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัดแต่ละหน่วยที่ใดกำหนดขึ้นไว้เพื่อให้ศึกษานิเทศก์แต่ละคนใช้เป็นแนวในการปฏิบัติงาน

การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่จะใช้คน เงิน วัสดุ และการจัดการ เพื่อให้การนิเทศการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ลักษณะงาน หมายถึง งานที่ศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัดจะต้องรับผิดชอบ หรือเป็นงานที่คงปฏิบัติตามหน้าที่

สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน หมายถึง สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องช่วยให้การปฏิบัติงานมีความคล่องตัว และผู้ปฏิบัติงานก็ได้รับความสะดวกสบาย ซึ่งได้แก่ อุปกรณ์ต่าง ๆ ในสำนักงาน ตลอดจนสภาพทั่วไปของสำนักงาน

เงินเคื่อน หมายถึง เงินที่ศึกษานิเทศก์ได้รับจากกรมสามัญศึกษาเป็นประจำทุกเดือน

ผลประโยชน์เกื้อกูล หมายถึง สิทธิพิเศษหรือผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ศึกษานิเทศก์ได้รับจากการเป็นข้าราชการ เช่น ลาหยุดราชการได้โดยไม่ถูกหักเงินเคื่อน เงินค่ารักษาพยาบาล เงินยังชีพ เงินบำเหน็จบำนาญ และเงินตอบแทนต่าง ๆ ที่ได้รับจากการปฏิบัติงาน

ความรับผิดชอบ หมายถึง พันธะผูกพันของศึกษานิเทศก์แต่ละคนซึ่งจะต้อง

ปฏิบัติหน้าที่ใหม่บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ความก้าวหน้าของงาน หมายถึง งานนี้มีโอกาสได้รับการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนขั้นเงินเดือน โดยยี่ระบบคุณธรรม และเป็นงานที่มีโอกาสได้รับการฝึกอบรมหรือศึกษาเพิ่มพูนความรู้ในการปฏิบัติงาน

ความมั่นคงของงาน หมายถึง เป็นงานที่มั่นคงถาวรไม่ถูกยุบเลิกตำแหน่งไปอย่างง่าย ๆ

สถานภาพของงาน หมายถึง เกียรติภูมิของงานนี้เทศการศึกษาศึกษานิเทศก์ได้รับจากสังคม

ผลสัมฤทธิ์ของงาน หมายถึง ผลงานที่ได้รับจากการปฏิบัติงาน หรือ ความสำเร็จของงานซึ่งเป็นผลมาจากการใช้ความรู้ความสามารถหรือทักษะต่าง ๆ

การยอมรับนับถือ หมายถึง การที่เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา หรือบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานให้การยกย่องนับถือในผลงานที่ศึกษานิเทศก์แต่ละคนได้ปฏิบัติ

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หมายถึง ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นโดยส่วนตัวหรือจากการปฏิบัติงานร่วมกัน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างศึกษานิเทศก์กับศึกษานิเทศก์ ศึกษานิเทศก์กับผู้บังคับบัญชา ศึกษานิเทศก์กับครู เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้แก่ศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัดจำนวน 354 คน จาก 36 จังหวัด ซึ่งได้มาโดยการแบ่งกลุ่มตามเขตการศึกษาแล้วจึงสุ่มตัวอย่างแบบง่ายมาเขตละ 3 จังหวัด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนแรกถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวและตัวแปรที่ต้องการจะศึกษา ส่วนตอนที่สองถามเกี่ยวกับความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานจำนวน 65 ข้อ จาก 11 องค์ประกอบ คือ ลักษณะงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความรับผิดชอบ สถานภาพของงาน การยอมรับนับถือในผลงาน นโยบายของกรนิเทศการศึกษาศึกษา ผลสัมฤทธิ์ของงาน สภาพแวดล้อมในการ

ปฏิบัติงาน เงินเดือนและผลประโยชน์เกิดจากความก้าวหน้าและมั่นคงของงาน และการบริหารในหน่วยงาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีสังเกตและเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากประชากรกลุ่มตัวอย่างโดยทางไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การอยละ และทดสอบหาค่าสำคัญของความแตกต่างของการอยละ

003464

ลำดับชั้นในการเสนอข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้จะเสนอข้อมูลตามลำดับชั้นดังนี้

บทที่ 1 จะกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ที่จะได้รับ คำจำกัดความของคำบางคำ และวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 จะกล่าวถึงความหมายและความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา ความหมายและความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ ความหมายของความพึงพอใจและไม่พึงพอใจ องค์ประกอบที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงาน เกิดความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและการนิเทศการศึกษา

บทที่ 3 จะกล่าวถึงวิธีดำเนินการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การส่งและการรวบรวมแบบสอบถาม และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 จะกล่าวถึงผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2 วิเคราะห์องค์ประกอบของความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และตอนที่ 3 วิเคราะห์ความแตกต่างของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานระหว่างศึกษานิเทศก์กลุ่มต่าง ๆ

บทที่ 5 จะกล่าวถึงสรุปผลจากการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และขอเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้วิจัย